

Haim Omer : Betrouwbaar ouderschap in tijden van nieuwe autoriteit.

door Jan Hoet

“Ik bestrijd destructief gedrag, niet de persoon die dit gedrag stelt.”

“Ik ben niet tegen u, maar wel tegen uw gewelddadig gedrag.”

Bovenstaande uitspraken zullen door veel hulpverleners onderschreven worden. Toch blijven dit mooie therapeutische slogans indien we dit niet in concrete praktijk kunnen omzetten. Haim Omer ontwikkelde hiervoor een trainingsmodel dat ouders concrete handvatten biedt. Zijn werkwijze raakt aan thema's die voor contextueel hulpverleners zeer bekend zijn. Hij sluit aan bij de postmoderne collaboratieve therapieën met hun focus op de relatie in plaats van op oplossingen.

Haim Omer is hoogleraar psychologie aan de universiteit van Tel Aviv, en specialiseerde zich in hulpverlening aan problematische adolescenten en hun gezinnen. Hij ontwikkelde een nieuwe benadering van gewelddadig en destructief gedrag bij kinderen en jongeren. Hij baseert zich hierbij op geweldloze methoden uit de sociaal-politieke arena zoals door Gandhi, Martin Luther King en Mandela werden gehanteerd. Het zijn geweldloze methoden om strijd te voeren tegen onderdrukking en uitbuiting, daar waar gesprek en overreding onvoldoende effectief bleken. In analogie hiermee ontwierp H.Omer zijn 'geweldloos-verzet-training' voor ouders die zich machteloos voelen tegenover het destructief gedrag van hun kind.

Veel ouders reageren op agressief en destructief gedrag (spijbelen, druggebruik, weglopen, suïcidedreiging, ...) met straffend en repressief optreden. Andere ouders proberen het problematisch gedrag in te dijken door toegevingen te doen. Nog andere ouders wisselen af door nu eens te straffen, en dan weer toe te geven. Al deze reacties leiden tot escalaties: vijandigheid roept vijandigheid op, en toegevingen leiden tot nog meer eisen en dreigementen. Ouders en kinderen komen zo terecht in vicieuze cirkels van machteloosheid en gewelddadigheid.

Nieuwe autoriteit

H.Omer situeert de toenemende groep agressieve en intimiderende jongeren in onze Westerse en welvarende samenleving in een veranderde cultuur waar we op zoek zijn naar nieuwe vormen van autoriteit. Ouders, leerkrachten, politiemannen, leiders van jeugdbewegingen, gezagsfiguren ..., hebben niet meer de autoriteit van vroeger. Autoriteit werd vroeger ondersteund door alle sectoren van de maatschappij. Vandaag is dat niet meer zo, en we willen dat ook niet meer. Vandaag zijn liefde, aanmoediging en vrijheid belangrijke waarden in de opvoeding. Ze maken deel uit van een grote droom in de geschiedenis van de opvoeding. Maar ze leidden ook tot een grote ontgoocheling: jongeren blijken een lager zelfwaardergevoel te hebben; aanmoediging alleen blijkt niet voldoende om een positief zelfwaardergevoel te ontwikkelen. Jongeren hebben het evenzeer nodig om te leren moeilijkheden te overwinnen. Hiervoor hebben we een nieuwe autoriteit nodig.

De klassieke autoriteit was gebaseerd op afstand en angst. Autoriteit kwam van bovenaf, vanuit de persoon: “Je moet me gehoorzamen omdat ik je vader ben”. Het kind of de jongere werd verantwoordelijk gesteld voor escalaties. De traditionele autoriteit was immuun voor kritiek. Er was de noodzaak om te controleren: het kind moest gehoorzamen. En als

kinderen niet gehoorzaamden, dan werd er gestraft, en vooral onmiddellijk gestraft. In deze traditionele autoriteitsverhoudingen is sprake van een bevelshuishouding.

H.Omer beschrijft een nieuwe autoriteit die aanwezigheid, nabijheid en betrokkenheid aanbiedt. Nieuwe autoriteit is verankerd in een sociaal netwerk, en komt vanuit de positie: “We zijn verantwoordelijk voor jou. Het is onze plicht en ons recht om grenzen aan te geven.”. Er is sociale steun en transparantie. Nieuwe autoriteit heeft oog voor eigen aandeel in conflicten. En na conflict wordt er gestreefd naar verzoening. Hier is sprake van een onderhandelingshuishouding.

Het is vanuit deze nieuwe autoriteit dat H.Omer zijn trainingsmodel van geweldloos verzet ontwikkelde.

Ouderlijke aanwezigheid

Geweldloos verzet is een strijd die wordt gevoerd door middel van contact en vastberaden aanwezigheid, maar het is wel degelijk een strijd. Zich van strijd onthouden, niets doen, betekent dat het geweld in stand gehouden wordt. (Gandhi ging ervan uit dat eisen of smeekbeden die niet ondersteund werden door enige vorm van macht, weinig invloed hebben.)

Het is een constructieve strijd waarbij ouders leren een geweldloze en niet vernederende houding aan te nemen; verantwoordelijkheid te nemen voor eigen aandeel in escalaties; te weerstaan (en niet bedwingen) aan destructief gedrag; en de positieve elementen van de relatie te behouden en te bevorderen. Dit is dus anders dan een destructieve strijd waarbij men probeert de tegenstander te verslaan. Het is een strijd die erop gericht is de aanwezigheid van ouders in het leven van hun kind te doen toenemen, en dit zonder schelden, dreigen of slaan, zonder escalaties. Het is een strijd die gericht is op acties van ouders, niet zozeer op de reacties van het kind. In zijn boek “Geweldloos verzet in gezinnen” geeft H.Omer een handleiding voor ouders die een mogelijke concretisering kan zijn voor het begrip “passende zorg” of “passende verantwoordelijkheid”. Een belangrijke doelstelling hierbij is het verhogen van het zelfwaardegevoel van ouders, en het verminderen van machteloosheidsgevoelens.

Concreet wordt ouders geleerd om naar de plek te gaan waar een jongere bezig is met destructief gedrag; om tussenbeide te komen zodat geweld tussen broers en zussen voorkomen wordt; om met “sit-ins” te protesteren tegen onacceptabel gedrag en weerstand te bieden; om met telefoonrondes te reageren op van huis weglopen; enzovoort.

Ouders leren de boodschap te geven: “Wij zijn je ouders. Wij laten ons niet opzij zetten, negeren, intimideren of verlammen. En wij laten jou niet vallen”.

H.Omer gaat ervan uit dat ouders dit kunnen leren omdat ze, ondanks destructieve interactie, van hun kind houden. Hij leert ouders dat kinderen niet van hen kunnen scheiden: “Wij zijn je ouders, en wij blijven je ouders” is het uitgangspunt. Contextueel hulpverleners herkennen hier natuurlijk de onverbreekbare loyaliteitsband tussen ouders en kinderen.

Hulpbronnen

Een belangrijke attitude van contextueel hulpverleners is de oriëntatie op hulpbronnen: het benutten van sporen van resterend vertrouwen. H.Omer gebruikt niet de terminologie van het contextuele gedachtegoed, maar hij geeft een eigen, zeer concrete en actieve invulling van het begrip “hulpbronnen”. Hij is ervan overtuigd dat ouders alleen niet kunnen weerstaan aan destructief gedrag. Ze hebben een team nodig dat hun autoriteit ondersteunt, en moeten dus geholpen worden om een netwerk uit te bouwen. Dit netwerk wordt gezocht bij familie, tantes, ooms, grootouders, vrienden, vrienden van de jongere in kwestie, ouders van die vrienden, burens, enz.

Veel ouders schamen zich voor het gewelddadig gedrag van hun kind. Ze houden de vuile was binnen, en komen in een isolement terecht. Geheimhouding en isolement houden angst en geweld in stand. H.Omer stimuleert ouders om dit isolement te doorbreken, en naar buiten te komen met het gedrag van hun kind, met de situatie thuis en met hun actieprogramma.

Deze openheid en transparantie zal hen helpen om zich te houden aan strikte geweldloosheid en non-escalatie. Naar het kind toe versterkt deze openheid de innerlijke stemmen om zich te verzetten tegen eigen destructief gedrag.

De rol van de medestanders bestaat erin emotionele steun te bieden door aan de ouders en het kind te laten blijken achter de inspanningen van de ouders te staan, en te legitimeren dat die weerstand bieden. Ze kunnen ook praktische hulp bieden door contact met de jongere op te nemen (per telefoon, brief, e-mail), door mee te delen op de hoogte te zijn, door bezorgdheid uit te drukken, door bemiddeling aan te bieden (bij ernstige polarisatie), of door aanwezigheid op de achtergrond aan te bieden om escalatie te voorkomen, of om de lont uit het kruitvat te halen wanneer het toch tot een escalatie kwam. Het is niet de bedoeling dat ze als een soort plaatsvervangende ouder het kind berispen of bijsturen. En ze worden uitgenodigd om ook interesse te tonen voor dingen die goed gaan in het leven van het kind. Het is van groot belang dat helpers een positieve band hebben met het gezin, ook om het besef van het kind te versterken dat het 'gezien en begrepen' wordt en niet op het strafbankje is gezet. In een bijlage in "Geweldloos verzet in gezinnen" beschrijft H.Omer in een brief aan potentiële helpers wat het doel van hun ondersteuning is, en hoe ze concreet van dienst kunnen zijn.

Respect en verzoening

In de visie van Gandhi en King gaat het niet enkel om de afwezigheid van geweld. Zij eisten van zichzelf en van hun volgelingen ook werkelijk respect voor de tegenstander. De logica hierachter komt voort uit het inzicht dat de tegenstander niet ééndimensionaal is. Gebaren van respect en verzoening kunnen de positieve stemmen aan de kant van de tegenstander versterken. Zo ook bij geweldloos verzet in gezinnen. Gebaren van respect en verzoening van de kant van ouders (zonder dat ze toegeven) vergroten de kans dat voeding gegeven wordt aan positieve interacties. Met verzoenende gebaren wordt hier bijvoorbeeld bedoeld: waarderende uitspraken, symbolische beloningen (een extraatje), voorstellen tot gezamenlijke activiteiten, of toegeven zelf iets niet goed gedaan te hebben (en dit alles los van al dan niet goed te keuren gedrag van de jongere). Deze houding van respect en verzoening betekent dat de agressieve jongere niet herleid wordt tot het monster, en is verwant aan de attitude van meerzijdige partijdigheid van contextueel hulpverleners.

Tot slot

Kenmerkend voor geweldloos verzet is dat deze benadering, anders dan andere werkwijzen in verband met ernstige gedragsproblemen, niet gericht is op het gedrag van het kind. Ouders zijn hier geen mediators of cotherapeuten die verantwoordelijk zijn voor gedragsverandering van hun kind. Hier zijn ouders cliënten. En de doelstellingen van geweldloos verzet betreffen in de eerste plaats een beter welbevinden van de ouders: betere reacties door meer aanwezigheid en minder impulsieve reacties, verbetering van zelfwaardering van ouders, en minder machteloosheid door steun te ervaren. Criteria ter beoordeling van dit trainingsmodel zijn dus oudervariabelen, in plaats van zoals gebruikelijk kindvariabelen. H.Omer inspireert ons bij het aangaan van een samenwerkingsrelatie met ouders zonder ze te beschuldigen, maar door ze te steunen in hun verzet op een geweldloze manier en door ze een aanwezige positie terug te geven.

In tegenstelling met contextuele hulpverlening maakt H.Omer geen gebruik van informatie over de families van ouders. Wellicht heeft dit te maken met zijn afkeer van psychologische

verklaringsmodellen. Merkwaardig toch, want wanneer hij zichzelf voorstelt, verwijst hij naar zijn eigen jeugd en familiegeschiedenis.

Bronnen

Omer, H. (2001). *Helping parents deal with children's acute disciplinary problems without escalation: the principle of nonviolent resistance*.
Family Process, 40, no 1, 2001.

Omer, H. (2007). *Geweldloos verzet in gezinnen. Een nieuwe benadering van gewelddadig en zelfdestructief gedrag van kinderen en adolescenten*.
Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Omer, H. (2007). *The loving fight: coaching the parents of violent and self-destructive children in non-violent resistance*.
Niet gepubliceerde lezing 6th congress of the European Family Therapy Association,
Glasgow, 05.10.2007.

Omer, H. (2008).
-*Non-authoritarian authority: a common agenda to overcome acute parental disagreement*.
-*Understanding and resolving parental conflicts regarding violent and anxious children*.
-*Recruiting the marginal and critical father to help the mother deal with acute behaviour problems*.
-*Helping parents to help the anxious child*.
Niet gepubliceerde lezingen congres "Confrontatie uit liefde" te Beilen, 24 en 25.04.2008.

Rodenburg, L. (2009). *Professie en persoon. Haim Omer*.
Systeemtherapie, 21, nr 2, juni 2009.

Van Lawick, J. (2006). *Ouders in geweldloos verzet. Workshop met Haim Omer*.
Tijdschrift voor psychotherapie, 32, nr 3, mei 2006.

Weinblatt, U. & Omer, H. (2008) *Geweldloos verzet: een behandeling voor ouders van kinderen met ernstige gedragsproblemen*.
Gezinstherapie wereldwijd, 19, nr 4, december 2008.

Auteursgegevens

Jan Hoet is psycholoog, contextueel therapeut, docent, supervisor en opleidingscoördinator bij 'Leren Over Leven' te Antwerpen.

E-mail: hoet.j@skynet.be